

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 408/2021-12

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára, zo sudkyne Jany Laššákovvej a sudcu Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] zastúpeného advokátkou [REDAKOVANÉ], advokátska kancelária, [REDAKOVANÉ], proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 4 Tdo 66/2019 z 23. februára 2021 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 7. júla 2021 domáha vyslovenia porušenia čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 4 Tdo 66/2019 z 23. februára 2021. Žiada, aby bolo uznesenie najvyššieho súdu zrušené a vec vrátená na ďalšie konanie. Domáha sa napokon náhrady trov právneho zastúpenia advokátkou vo výške 384,08 eur.
2. Z ústavnej sťažnosti a pripojených listinných dôkazov vyplýva nasledovný skutkový stav veci:
3. Rozsudkom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) č. k. 3 Tk 1/2014 z 24. augusta 2015 bol sťažovateľ uznaný za vinného z obzvlášť závažného zločinu vraždy podľa § 145 ods. 1 a 2 písm. c) a § 139 ods. 1 písm. c) Trestného zákona a bol mu za to uložený súhrnný trest odňatia slobody vo výmere 23 rokov so zaradením do ústavu s maximálnym stupňom strázenia, ako aj ochranný dohľad na 3 roky s povinnosťou jedenkrát za mesiac sa osobne hlásiť u probačného a mediačného úradníka.

4. Uznesením Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) č. k. 3 To 143/2015 z 12. novembra 2015 bol rozsudok okresného súdu z 24. augusta 2015 zrušený a vec mu bola vrátená na ďalšie konanie.
5. Ďalším rozsudkom okresného súdu č. k. 3 Tk 1/2014 z 21. marca 2016 bol sťažovateľ uznaný za vinného z obzvlášť závažného zločinu vraždy podľa § 145 ods. 1 a 2 písm. c) a § 139 ods. 1 písm. c) Trestného zákona. Bol mu za to uložený súhrnný trest odňatia slobody vo výmere 22 rokov so zaradením do ústavu s maximálnym stupňom stráženia. Zároveň mu bol uložený aj ochranný dohľad na 3 roky spojený s povinnosťou hlásiť sa u probačného a mediačného úradníka jedenkrát za mesiac.
6. Uznesením krajského súdu č. k. 3 To 49/2016 z 11. augusta 2016 bolo odvolanie sťažovateľa proti rozsudku okresného súdu z 21. marca 2016 zamietnuté.
7. Uznesením najvyššieho súdu č. k. 4 Tdo 66/2019 z 23. februára 2021 bolo podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku odmietnuté dovolanie sťažovateľa proti uzneseniu krajského súdu č. k. 3 To 49/2016 z 11. augusta 2016.
8. Podľa konštatovania najvyššieho súdu z obsahu skutku, ako ho ustálil okresný súd, v podstate vyplýva, že sťažovateľ vytlačil svojho otca na balkón na piatom poschodí obytného domu, tam ho sotil do oblasti hrudníka, čím ho prevalil cez zábradlie balkóna, v dôsledku čoho otec sťažovateľa dopadol na asfaltový chodník a utrpel zranenia, na následky ktorých zomrel.
9. Podľa názoru najvyššieho súdu popísané konanie sťažovateľa celkom nepochybne napĺňa znaky obzvlášť závažného zločinu vraždy podľa § 145 ods. 1 a 2 písm. c) Trestného zákona, čo znamená, že jeho konanie bolo subsumované pod správne ustanovenie Trestného zákona, a teda dovolaním napadnuté uznesenie krajského súdu je založené na správnom právnom posúdení zisteného skutku. Námietky založené na vyvodzovaní iných (vlastných) hodnotiacich záverov na základe výpovedí svedkov, o ktoré okresný súd oprel vinu sťažovateľa, ako aj námietky založené na porovnávaní rozsahu dokazovania postačujúceho pre uznanie viny, sú skutkového charakteru, ktorými sa sťažovateľ snaží dosiahnuť prehodnotenie zisteného skutkového stavu podľa svojich predstáv. Avšak vzhľadom na to, že dovolací súd, vychádzajúc z ustanovenia § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku, správnosť s úplnosť zisteného skutku nemôže skúmať a meniť, námietky takéhoto charakteru nemožno považovať za žiaden dovolací dôvod [vrátane dôvodu vyplývajúceho z ustanovenia § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku].
10. V súvislosti s doplnením dovolania sťažovateľa doručeného 15. októbra 2019 treba uviesť, že najvyšší súd sa nemohol zaoberať námietskami tu uplatnenými, keďže k doplneniu dovolania došlo po uplynutí lehoty na podanie dovolania (teda po 4. októbri 2019). Išlo o námietky sťažovateľa týkajúce sa nedostatku úmyslu na jeho strane a neumožnenia kladenia otázok utajenému svedkovi zo strany okresného súdu.
11. Napriek tomu kvôli úplnosti treba uviesť, že sťažovateľ si musel byť nepochybne vedomý toho, že pokiaľ vysotí svojho otca z balkóna nachádzajúceho sa na piatom poschodí, ktorý v dôsledku toho dopadne na asfaltový chodník, utrpí tento zranenia nezlučiteľné so životom (pritom sťažovateľ prostredie, v ktorom došlo ku skutku, poznal, keďže išlo o miesto jeho trvalého bydliska). Sťažovateľ teda usmrtil svojho otca nepochybne úmyselne.

12. Namietaná okolnosť neumožnenia sťažovateľovi klásť otázky utajenému svedkovi musela byť sťažovateľovi známa už v základnom konaní, no napriek tomu námietku najneskôr v odvolacom konaní neuplatnil. Pritom vzhľadom na ustanovenie § 371 ods. 4 prvej vety Trestného poriadku dôvody dovolania podľa ods. 1 písm. a) až g) nemožno použiť, ak namietaná okolnosť bola dovolateľovi známa už v pôvodnom konaní, no napriek tomu ju nenamietal najneskôr pred odvolacím súdom. Podstatné je aj to, že sťažovateľ vecne nevymedzil, konkrétne ktoré otázky nepripustil okresný súd protiprávne. Pritom zo zápisnice o hlavnom pojednávaní, na ktorom bol utajený svedok vypočutý, nevyplýva, že by sťažovateľ (alebo jeho obhajca) postup okresného súdu namietal, resp. namietal nesprávnosť alebo neúplnosť zápisnice o hlavnom pojednávaní. Práve naopak, zo zápisnice je zjavné, že tak sťažovateľ, ako aj obhajca právo vypočúť utajeného svedka využili a kládli mu početné otázky.

13. Sťažovateľ namietal, že výsluch svedkyne [REDAKOVANÉ] zo 14. novembra 2013 sa vykonal v nočných hodinách a počas výsluchu konaného 10. júna 2014 bol na ňu vyvíjaný nátlak v podobe opakovaného poučovania. Namietal tiež zadávanie otázok znalkyni [REDAKOVANÉ] na účely vypracovania znaleckého posudku.

14. Z pohľadu najvyššieho súdu je podstatné, že hoci tieto námietky boli sťažovateľovi známe už v konaní pred okresným súdom, napriek tomu ich ani pred odvolacím súdom nenamietal, a preto tieto námietky nemožno už v dovolacom konaní úspešne použiť (§ 371 ods. 4 Trestného poriadku). Napriek tomu možno dodať, že orgány činné v trestnom konaní môžu v odôvodnených prípadoch vykonávať výsluch aj po 20.00 h, a preto samotná skutočnosť, že sa výsluch svedkyne [REDAKOVANÉ] vykonal v nočných hodinách, bez ďalšieho jeho nezákonnosť nespôsobuje (tým viac, že svedkyňa v skutočnosti vôbec nevypovedala, pretože využila svoje právo nevypovedať). Obdobne ani opakované zákonné poučenie svedka o povinnosti vypovedať pravdu a o následkoch nesplnenia tejto povinnosti samo osebe nezákonnosť výpovede nespôsobuje. Pokiaľ ide o znalkyňu [REDAKOVANÉ], táto síce nie je oprávnená riešiť otázku, či svedok hovorí pravdu (ide o právnu otázku, ktorej riešenie prináleží súdu), avšak znalec – psychológ sa každopádne môže vyjadriť k vierohodnosti svedka vo všeobecnej rovine (k štruktúre jeho osobnosti, charakterovým vlastnostiam a pod. z pohľadu, či svedok má sklony ku klamstvu, skresľovaniu, ovplyvniteľnosti). Aj keby snád' znalkyni [REDAKOVANÉ] bolo zadané odpovedať aj na právnu otázku, ktorej riešenie jej neprináleží, nemá táto skutočnosť sama osebe za následok nezákonnosť znaleckého posudku ako celku. V takýchto prípadoch súd na riešenie právnej otázky znalcom neprihliadne, avšak nič mu nebráni použiť jeho odborné závery (ak sú súčasťou znaleckého posudku).

15. Za porušenie práva na obhajobu podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku považoval sťažovateľ aj skutočnosť, že nebolo vyhovené jeho návrhom na doplnenie dokazovania bez zdôvodnenia, resp. dostatočného zdôvodnenia.

16. Okresný súd na hlavnom pojednávaní konanom 21. marca 2016 pred ukončením dokazovania uznesením podľa § 272 ods. 3 Trestného poriadku odmietol vykonať dôkazy navrhované obhajobou, pretože vo veci bolo možné rozhodnúť už na základe dovtedy vykonaných dôkazov. Výpovede spolupracovníkov svedka [REDAKOVANÉ] považoval za nadbytočné, pretože z jeho výpovede je jednoznačné, že pád otca sťažovateľa z balkóna navrhovaní svedkovia nevideli. Obdobne za nadbytočné považoval okresný súd aj znalecké dokazovanie na overenie pravdivosti výpovedí

anonymného svedka č. 1 a svedka [REDAKOVANÉ], pretože z vykonaného dokazovania nevyplývajú žiadne skutočnosti, na základe ktorých by bolo možné pochybovať o schopnosti týchto svedkov správne vnímať prežité udalosti a reprodukovať ich. Návrh obhajoby na vykonanie vyšetrovacieho pokusu, preverky na mieste samom a na opätovný výsluch anonymného svedka č. 1 pre účely overenia pravdivosti jeho výpovede okresný súd odmietol z dôvodu, že z obsahu spisu (najmä z fotodokumentácie z miesta činu) nepochybne vyplýva, že svedok mohol vidieť to, čo vo výpovedi uviedol, a že vo výhlade mu nebránila žiadna prekážka. Hoci návrh na vykonanie rekonštrukcie nebol realizovaný, treba uviesť, že sťažovateľ na hlavnom pojednávaní konanom 21. marca 2016 pred ukončením dokazovania uviedol, že nemá ďalšie dôkazné návrhy. Pritom platí, že vyhlásenie procesnej strany o tom, že nemá návrhy na doplnenie dokazovania v záverečnej fáze súdneho konania, je jeho konečným prejavom v súvislosti s disponovaním s právom na navrhovanie doplnenia dokazovania a v súvislosti so skôr uplatnenými návrhmi na doplnenie dokazovania ho treba považovať za jednoznačný prejav, že na pôvodných návrhoch na doplnenie dokazovania netrvá (berie ich teda späť). Rešpektovanie takto prejavenej vôle strany súdom nemožno považovať za porušenie práva na obhajobu zásadným spôsobom v zmysle § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku (R 116/2014). Navyše, z celého kontextu rozsudku okresného súdu plynie, že považoval skutkový stav za spoľahlivo preukázaný vykonanými dôkazmi, a preto vykonanie ďalších dôkazov (vrátane rekonštrukcie) nepovažoval za potrebné. Rekonštrukcia a vyšetrovací pokus, ktorými chcel sťažovateľ preveriť pravdivosť výpovede utajeného svedka, sú založené na podobnom postupe (§ 159 ods. 2 Trestného poriadku), pričom odmietnutie vykonania vyšetrovacieho pokusu okresný súd zdôvodnil.

17. Pokiaľ sťažovateľ považoval za zásadné porušenie práva na obhajobu v zmysle § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku aj to, že zmena právnej kvalifikácie skutku a jeho posúdenie ako obzvlášť závažného zločinu vraždy mu bola oznámená 5 mesiacov od skutku po vypočutí utajeného svedka, čo má znamenať, že po túto dobu bol zavádzaný a bránil sa s vedomím, že dôkazná situácia je iná, treba uviesť, že právna kvalifikácia skutku nie je v priebehu trestného konania nemenná, pričom orgány činné v trestnom konaní, ako aj všeobecný súd posudzujú právnu kvalifikáciu skutku samostatne v závislosti od stavu dôkaznej situácie. Upozornenie sťažovateľa na zmenu právnej kvalifikácie skutku podľa § 206 ods. 6 Trestného poriadku ako obzvlášť závažného zločinu vraždy podľa § 145 ods. 1 a 2 písm. c) a § 139 ods. 1 písm. c) Trestného zákona bolo vyhotovené 25. marca 2014 a sťažovateľovi doručené 28. marca 2014. Anonymný svedok č. 1 vypovedal v prípravnom konaní 15. apríla 2020 (správne má byť zrejme 15. apríla 2014, pozn.), teda po oznámení o zmene právnej kvalifikácie, pričom obžaloba na sťažovateľa pre obzvlášť závažný zločin vraždy podľa § 145 ods. 1 a 2 písm. c) Trestného zákona bola podaná 19. novembra 2014. Z uvedeného je zrejmé, že aj keď prvých 5 mesiacov sa prípravné konanie viedlo pre iný trestný čin, pre obzvlášť závažný zločin vraždy sa viedlo ďalších cca 8 mesiacov a po podaní obžaloby ešte ďalšie cca 2 roky. Sťažovateľ preto mal dostatok časového priestoru na plné uplatnenie obhajoby, čo znamená, že k porušeniu jeho práva na obhajobu zásadným spôsobom ani z tohto pohľadu nedošlo.

18. Naplnenie dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku videl sťažovateľ aj v tom, že okresný súd a krajský súd založili jeho vinu najmä a v rozhodujúcej miere na výpovedi utajeného svedka bez toho, aby potrebu utajenia svedka a potrebu zachovania práva sťažovateľa

na obhajobu podrobili testu proporcionality, čím postupovali v rozpore s ustálenou rozhodovacou praxou najvyššieho súdu a ústavného súdu.

19. V prípade, ak by splnenie zákonnej povinnosti svedka svedčiť bolo spojené s dôvodnou obavou z možného porušenia jeho základných práv alebo základných práv jemu blízkych osôb (práva na život, zdravie a telesnú integritu), je povinnosťou orgánov činných v trestnom konaní, resp. súdu využiť oprávnenia a inštitúty vyplývajúce z Trestného poriadku alebo zo zákona č. 256/1998 Z. z. o ochrane svedka a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov tak, aby dôvodná hrozba smerujúca proti zachovaniu práva na život, zdravie a telesnú integritu svedkov a im blízkych osôb bola eliminovaná alebo celkom vylúčená. Naopak, pokiaľ ide o možnosť výsluchu anonymného svedka č. 1 inak, ako prostredníctvom videokonferencie so zmenou hlasu a výzoru svedka, iné opatrenia, než výsluch bez zmeny hlasu a výzoru (napr. za plentou) sa aj podľa názoru najvyššieho súdu javia ako nedostatočné, keďže utajovaný svedok sa v blízkosti miesta činu zdržiaval nielen po náhodne krátky čas, ale po dlhšiu dobu (odškrabával námrazu zo zaparkovaného osobného motorového vozidla v blízkosti miesta činu, čo znamená, že na uvedené miesto musel prísť už podstatne skôr), a preto by mohol byť (či už podľa tváre alebo hlasu) identifikovaný buď sťažovateľom, alebo jeho rodinnými príslušníkmi.

20. Treba prisvedčiť sťažovateľovi, že je nevyhnutné, aby sa s dôkazmi získanými prostredníctvom utajovaných svedkov zaobchádzalo s výnimočnou opatrnosťou. Preto usvedčenie páchatel'a sa nemôže zakladať výhradne alebo v rozhodujúcej miere na výpovedi utajovaného svedka. Zároveň treba uviesť, že v danej veci existovali závažné dôvody (založené na konkrétnych skutočnostiach), ktoré opodstatňovali utajenie identity svedka č. 1 a dôvodnú obavu, že oznámením jeho totožnosti, bydliska, resp. miesta pobytu bude ohrozený jeho život, zdravie alebo telesná integrita. Okrem skutočnosti, že sťažovateľ sa v minulosti opakovane dopúšťal trestnej činnosti násilného charakteru, uvedenú obavu vyvoláva aj jeho konanie bezprostredne po skutku, keď bez akejkoľvek provokácie fyzicky (údermi do tváre a tela) napadol aj dovtedy mu neznámeho svedka [REDAKOVANÉ] a následne násilím poškodil výťah bytového domu. Nemožno odhliadnuť ani od správy z miesta trvalého bydliska sťažovateľa, podľa ktorej má povest' agresívneho, konfliktného človeka a problematickeho suseda. V neposlednom rade treba tiež spomenúť, že svedkovi [REDAKOVANÉ] vypovedajúcemu v jeho neprospech boli zasielané výhražné anonymné listy, v ktorých sa od neho pod hrozbou smrti požadovalo, aby zmenil výpoveď v prospech sťažovateľa, pričom z pohľadu obavy o život a zdravie svedka je nepodstatné, kto v skutočnosti tieto listy písal a zasielal. Podstatné je, že boli namierené proti osobe vypovedajúcej v neprospech sťažovateľa.

21. Výsluch utajeného svedka č. 1 bol pre odsúdenie sťažovateľa každopádne rozhodujúcim dôkazom (aj keď nie výlučným), pretože bez neho by vina sťažovateľa nebola konštatovaná. Zároveň existovali dostatočné vyvažujúce faktory vrátane silných procesných záruk, ktoré kompenzovali problémy spôsobené obhajobe v dôsledku prijatia takejto výpovede. Tieto vyvažujúce faktory zaistili, že konanie ako celok bolo spravodlivé. Sťažovateľovi bola poskytnutá možnosť predostrieť vlastnú verziu udalostí a spochybniť vierohodnosť utajeného svedka, a to aj s poukázaním na nezrovnalosti v jeho tvrdeniach, pričom svedok tieto rozpory logickým a akceptovateľným spôsobom odôvodnil. Sťažovateľovi a obhajcovi bolo umožnené utajeného svedka (s využitím technického zariadenia na prenos zvuku a obrazu vrátane modulácie

výzoru a hlasu a za prítomnosti náhradného sudcu) vypočúť, klásť mu otázky (vrátane otázok týkajúcich sa hodnovernosti a pomeru k sťažovateľovi), pričom utajený svedok v odpovediach na položené otázky podrobne opísal, kedy a za akých okolností pozoroval priebeh skutku, svoj vzťah k sťažovateľovi, ako aj spôsob zistenia totožnosti sťažovateľa. Obhajcovi bolo umožnené vypočúť utajeného svedka aj v prípravnom konaní, čo však bez uvedenia dôvodu nevyužil. Výpoveď utajeného svedka bola podporená ďalšími dôkazmi (zvukovým záznamom telefonického hovoru na linku 112, v ktorom utajený svedok bezprostredne po skutku popísal prejednávajúcu udalosť ako vysotenie z balkóna, nie samovražedný skok, správou hydrometeorologického ústavu potvrdzujúceho vyjadrenie utajeného svedka v tom smere, že v kritický deň mal na skle osobného motorového vozidla námrazu, znaleckým posudkom ■■■■■ konštatujúcim drobné odreniny na hrudníku otca sťažovateľa, ktoré mohli vzniknúť uchopením, úderom, kontaktom, pričom utajený svedok uvádzal, že videl, ako sťažovateľ sotil otca rukami do hrude, výpoveďou svedkyne ■■■■■, ktorá počula krik z bytu, svedka ■■■■■, ktorý vnímal vzniknutú situáciu ako emotívnu, a v neposlednom rade svedka ■■■■■ ktorému sťažovateľ povedal, že otca zabil). Okresný súd v dôvodoch svojho rozhodnutia taktiež vysvetlil, prečo považoval dôkaz výsluchom utajeného svedka za spoľahlivý (detailný popis skutku len s drobnými nepodstatnými rozpormi a logický súlad výpovede s ostatnými vykonanými dôkazmi). Vysvetlil aj, prečo nevyhovel návrhom obhajoby na vykonanie ďalších dôkazov pre účely preverenia pravdivosti tvrdení utajeného svedka a prečo neuveril výpovediam svedkýň ■■■■■ ■■■■■, ktoré vypovedali v prospech sťažovateľa (pre závažné rozpory v ich tvrdeniach a zníženú vierohodnosť zistenú aj znaleckým dokazovaním).

22. Na podklade uvedeného dospel najvyšší súd k záveru, že trestné konanie vedené proti sťažovateľovi možno pokladať ako celok za spravodlivé v súlade s čl. 6 ods. 1 dohovoru a jeho usvedčenie aj na podklade výsluchu utajeného svedka za zlučiteľné s jeho právom vypočúvať alebo nechať vypočúvať svedkov proti sebe podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru.

II.

Argumentácia sťažovateľa

23. Sťažovateľ opakovane v priebehu konania žiadal vykonanie navrhnutých dôkazov zameraných na overenie pravdivosti výpovede utajeného svedka, avšak okresný súd týmto návrhom nevyhovel, ich zamietnutie nezdôvodnil, resp. jeho odôvodnenie nebolo dostatočné. Pritom nebol vykonaný ani jeden navrhovaný podstatný dôkaz v súvislosti s prevereníím dôveryhodnosti výpovede utajeného svedka, a to aj napriek tomu, že odsúdenie sťažovateľa je založené najmä a v rozhodujúcej miere na výpovedi utajeného svedka. Tento postup vníma sťažovateľ ako zjavne rozporný so zásadou náležitého zistenia skutkového stavu veci. Okresný súd „nadiradil“ potrebu utajenia svedka (a jeho právo na ochranu života a zdravia) nad zachovanie práv sťažovateľa na obhajobu bez toho, aby kolíziu týchto dvoch práv podrobil testu proporcionality. Nie teda samotné nevykonanie navrhnutých dôkazov, ale procesný postup okresného súdu, ktorý sa náležite nevysporiadal s dôkaznými návrhmi smerujúcimi k overeniu dôveryhodnosti výpovede utajeného svedka, treba považovať za porušenie označených práv sťažovateľa.

24. Z odôvodnenia rozsudku okresného súdu (s ktorým sa následne stotožnil aj krajský súd, ale aj najvyšší súd) je zrejmé, že za rozhodujúci dôkaz preukazujúci záver o vine sťažovateľa bola považovaná výpoveď utajeného svedka. Tento mal celú udalosť vidieť z ulice tak, ako to s viacerými podstatnými rozpormi medzi jednotlivými verziami opisoval v prípravnom konaní a na hlavnom pojednávaní. Vec bola pôvodne vyšetrovaná ako usmrtenie (teda samovražda), ako to vyplýva z uznesenia o začatí trestného stíhania zo 14. novembra 2013. Následne toho istého dňa boli ako svedkyne vypočuté v nočných hodinách matka sťažovateľa [REDAKOVANÉ] a bývalá družka sťažovateľa [REDAKOVANÉ] o 22.00 h a [REDAKOVANÉ] o 23.00 h boli vypočuté vo veci zločinu zabitia. Následne 21. novembra 2013 (bez zmeny právnej kvalifikácie pôvodne začatého trestného stíhania pre prečin usmrtenia) bolo sťažovateľovi vznesené obvinenie zo zločinu zabitia podľa § 148 ods. 1 a 2 písm. a) Trestného zákona. Tieto skutočnosti sú podstatné vo vzťahu k posúdeniu dôveryhodnosti utajeného svedka, ako aj k reálnej existencii tohto dôkazu v čase, keď došlo ku skutku kladenému sťažovateľovi za vinu a v čase následného vykonávania jednotlivých procesných úkonov v prípravnom konaní.

25. Okresný súd konštatuje, že utajený svedok bol prvý, ktorý telefonicky kontaktoval tiesňovú linku 112 a mal uviesť, že videl, ako bola osoba vysotená z balkóna. Je teda evidentné (ak je nahrávka autentická, a nie dodatočne vyhotovená, resp. účelovo modifikovaná), že orgány činné v trestnom konaní už od prvej chvíle vedeli, že 14. novembra 2013 približne o 9.20 h malo dôjsť k trestnému činu vraždy, a to práve z údajov od utajeného svedka. Aj keď takouto informáciou od začiatku disponovali, celú udalosť vyšetrovali ako usmrtenie, následne ako zabitie a až o 5 mesiacov v apríli 2014 bolo sťažovateľovi vznesené obvinenie z obzvlášť závažného zločinu vraždy po výsluchu utajeného svedka konanom 15. apríla 2014. Otázkou ostáva, z akého dôvodu bol dôkaz výsluchom utajeného svedka vykonaný až 5 mesiacov po skutku, hoci už bezprostredne po spáchaní skutku mala byť zrejماً existencia osoby s uvedením mena a telefónneho čísla, ktorá volala na tiesňovú linku, že videla vraždu. Táto osoba bola 5 dní po udalosti na základe súhlasu prokurátora utajená, čo znamená, že orgány činné v trestnom konaní mali vedomosť o jej existencii. Napriek tomu viac ako 5 mesiacov bol skutok vyšetrovaný ako zabitie. Tým jednoznačne došlo k zavádzaniu osoby sťažovateľa brániaceho sa v trestnom konaní s vedomím, že dôkazná situácia vo veci je úplne iná.

26. Dôvody utajenia svedka sa sťažovateľ dozvedel až na hlavnom pojednávaní 20. apríla 2015, keď bol utajený svedok vypočutý prostredníctvom technického zariadenia na prenos obrazu a zvuku. Obhajca v úvode hlavného pojednávania žiadal oznámiť konkrétne skutočnosti odôvodňujúce takýto spôsob výsluchu svedka s tým, že tieto dôvody musia trvať aj v čase výsluchu. Prokurátor v tejto súvislosti poukázal na to, že sťažovateľ má sklony k násilnej trestnej činnosti (ako to vyplýva z registra trestov) a je pravdepodobné, že by mohlo dôjsť k úkonom smerujúcim k ublíženiu svedkovi, resp. k jeho zastrašeniu. Podľa názoru sťažovateľa dôvody prezentované prokurátorom neobsahujú žiadne konkrétne relevantné informácie a sú iba predpokladmi a dohadmi.

27. K porušeniu práva sťažovateľa na spravodlivý proces došlo postupom okresného súdu na hlavnom pojednávaní 20. apríla 2014 (asi má byť správne 20. apríla 2015, pozn.) aj tým, že bolo znemožnené overenie pravdivosti tvrdení utajeného svedka iným dôkazným prostriedkom. Obhajca sťažovateľa žiadal prerušiť výsluch utajeného svedka pre účely zabezpečenia fotodokumentácie z obhliadky miesta činu tak, aby utajený svedok mohol ukázať

miesto, odkiaľ pozoroval priebeh skutkového deja. Žiadosť obhajcu bola zamietnutá, a je preto zrejmé, že sťažovateľovi nebolo umožnené vykonať ani jediný dôkaz na preverenie pravdivosti výpovede utajeného svedka.

28. Najvyšší súd sa v dovolacom konaní vysporiadal s týmito námietkami sťažovateľa právne neakceptovateľným zdôvodnením (tvrdením, že sťažovateľ iba vo všeobecnosti konštatoval, že zamietnutím otázok mu nebolo umožnené utajeného svedka vypočuť, a to bez toho, aby sťažovateľ v doplnení dovolania konkrétne a vecne vymedzil otázky, nepripustenie ktorých zakladá porušenie jeho práv). Sťažovateľ poukazuje na to, že už v dovolaní avizoval, že ním namietané skutočnosti nie sú zachytené v zápisnici o hlavnom pojednávaní a možno ich overiť len na zvukovom zázname. Keďže otázky, ktoré sťažovateľ nemohol položiť, neboli zachytené v zápisnici o hlavnom pojednávaní, sťažovateľ nemohol v dovolaní ani špecifikovať znenie týchto otázok.

29. Možno konštatovať, že hoci odsúdenie sťažovateľa je založené len a v prevažnej miere na výpovedi utajeného svedka, jeho výpoveď nebola podrobená prísnej „kontrole“, resp. previerke inými dôkaznými prostriedkami navrhovanými sťažovateľom.

30. Sťažovateľ považuje za nezákonný dôkaz zápisnicu o výsluchu svedkyne [REDAKOVANÉ] z 10. júna 2014, v rámci ktorej vypovedala za prítomnosti znalkyne [REDAKOVANÉ]. Je to tak z dôvodu nátlaku na jej osobu v podobe opakovaných „poučení“ zo strany vyšetrovateľky o tom, že sa svojou výpoveďou (v prospech sťažovateľa) môže stať spoluvinníkom z obzvlášť závažného zločinu vraždy, môže jej byť vznesené obvinenie a hrozí jej vysoký trest. Z toho je podľa názoru sťažovateľa zrejmé, že v dôsledku nezákonného postupu orgánov činných v trestnom konaní, ktoré svedkyňu [REDAKOVANÉ] sprvoti vypočúvali v nočných hodinách a následne (keď opakovane trvala na tom, že otec sťažovateľa vyskočil z balkóna), bola znova „zастраšovaná“ hrozbou trestného stíhania. Aj keď k výsluchu svedkyne [REDAKOVANÉ] došlo v prípravnom konaní, znalkyňa [REDAKOVANÉ] práve z neho vychádzala, keď sa vyjadrovala k osobe svedkyne.

31. Za nezákonný postup zo strany orgánov činných v trestnom konaní, ako aj súdu treba považovať skutočnosť, že znalkyni [REDAKOVANÉ] bolo uložené vyjadriť sa k hodnovernosti výpovedí svedkýň [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ]. Znalkyňa vyhodnotila tieto výpovede ako nehodnoverné. Došlo tým k vykonaniu nezákonného dôkazu, keďže právomoc prislúchajúca súdu bola prenesená na znalkyňu.

32. Pokiaľ najvyšší súd formálne uviedol, že samotná skutočnosť vykonávania výsluchu v nočných hodinách, ale ani opakované zákonné poučenie svedka samy osebe nezákonnosť výpovede nespôsobujú, treba uviesť, že najvyšší súd absolútne odignoroval obsah a vymedzenie dovolacieho dôvodu a s námietkami sťažovateľa sa nijako nevysporiadal. Sťažovateľ si je vedomý poučovacej povinnosti orgánov činných v trestnom konaní a súdu vo vzťahu k svedkom, avšak je potrebné toto posudzovať veľmi individuálne, čo najvyšší súd neurobil. Pritom z obsahu výpovede svedkyne [REDAKOVANÉ] je zrejmé, že k jej opakovanému poučovaniu dochádzalo vždy v štádiu, v ktorom vypovedala v prospech sťažovateľa, čo jednoznačne nemožno považovať za postup v súlade so zákonom.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

33. Ústavnú sťažnosť treba považovať za zjavne neopodstatnenú.

34. O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, realnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

35. Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (*mutatis mutandis* I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

36. Sťažovateľ predovšetkým poukazuje na to, že v priebehu konania opakovane navrhoval dôkazy zamerané na overenie pravdivosti výpovede utajeného svedka, avšak okresný súd týmto návrhom nevyhovel bez uvedenia dôvodov, resp. dostatočných dôvodov (pozri bod 23). Na hlavnom pojednávaní 20. apríla 2014 (asi má byť správne 20. apríla 2015, pozn.) obhajca sťažovateľa žiadal prerušiť výsluch utajeného svedka pre účely zabezpečenia fotodokumentácie z obhliadky miesta činu tak, aby utajený svedok mohol ukázať miesto, odkiaľ pozoroval priebeh skutkového deja, avšak návrhu nebolo vyhovené (pozri bod 27).

37. Najvyšší súd poukazuje v tejto súvislosti na to, že okresný súd na hlavnom pojednávaní konanom 21. marca 2016 pred ukončením dokazovania uznesením podľa § 272 ods. 3 Trestného poriadku odmietol vykonať dôkazy navrhované obhajobou, pretože vo veci bolo možné rozhodnúť už na základe dovtedy vykonaných dôkazov. Uviedol aj konkrétne navrhované dôkazy a konkrétne okolnosti, pre ktoré ten-ktorý navrhovaný dôkaz nepovažoval za potrebné vykonať. Poukázal zároveň na ustálenú judikatúru o následkoch vyhlásenia procesnej strany v záverečnej fáze súdneho konania o tom, že nemá návrhy na doplnenie dokazovania (pozri bod 16).

38. Z pohľadu ústavného súdu možno konštatovať, že (ako to vyplýva z podrobného zhrnutia najvyššieho súdu) okresný súd, postupujúc podľa jednotlivých navrhovaných dôkazov, u každého jedného z nich dostatočným a presvedčivým spôsobom vysvetlil, prečo nepovažoval

za potrebné ten-ktorý navrhovaný dôkaz vykonať (s jedinou výnimkou navrhovanej rekonštrukcie, v súvislosti s ktorou zaujal najvyšší súd vlastné stanovisko). Sťažovateľ bez toho, aby sa ku konkrétnym argumentom týkajúcim sa toho-ktorého navrhovaného dôkazu vyjadroval, resp. s použitou argumentáciou polemizoval, iba opakovane trvá na tom, že navrhované dôkazy mali byť vykonané. Takúto koncepciu spochybňovania konkrétnych záverov najvyššieho súdu nemožno považovať za relevantnú, resp. za dostatočnú pre prípadné preskúmanie správnosti argumentácie najvyššieho súdu.

39. Podľa názoru sťažovateľa došlo k „nadradeniu“ potreby utajenia svedka z dôvodu jeho práva na ochranu života a zdravia nad zachovanie práv sťažovateľa na obhajobu bez toho, aby kolízia týchto dvoch práv bola podrobená testu proporcionality. Prokurátor v tejto súvislosti poukázal na sklony sťažovateľa k násilnej trestnej činnosti, avšak bez uvedenia konkrétnych relevantných informácií, teda iba v rovine predpokladov a dohadov (pozri body 23 a 26).

40. Najvyšší súd zdôrazňuje, že ak by splnenie zákonnej povinnosti svedka svedčiť bolo spojené s dôvodnou obavou z možného porušenia jeho základných práv alebo základných práv jemu blízkych osôb (práva na život, zdravie a telesnú integritu), je povinnosťou orgánov činných v trestnom konaní, resp. súdu využiť príslušné zákonné inštitúty tak, aby hrozba bola eliminovaná, resp. vylúčená. Ďalej najvyšší súd zdôvodňuje, prečo neprichádzalo do úvahy vypočúť utajeného svedka inak ako prostredníctvom videokonferencie so zmenou hlasu a výzoru, a následne uvádza aj závažné konkrétne dôvody opodstatňujúce utajenie svedka a dôvodnú obavu, že oznámením jeho totožnosti by bol ohrozený jeho život, zdravie alebo telesná integrita (pozri body 19 a 20).

41. Z pohľadu ústavného súdu možno konštatovať, že najvyšší súd podrobným a konkrétnym spôsobom (v rámci testu proporcionality) zdôvodnil potrebu utajenia totožnosti dôležitého svedka. Sťažovateľ bez toho, aby tejto analýze najvyššieho súdu venoval náležitú pozornosť [a bez toho, aby sa snažil čo len spochybníť (tým menej vyvrátiť) fakty, resp. okolnosti, o ktoré sa analýza opiera], postupoval tak, že trval na námietke o absencii testu proporcionality. Pritom test vykonaný najvyšším súdom sa opiera o celkom konkrétne relevantné fakty, resp. okolnosti. I tu preto platí, že sťažovateľ neposkytol dostatočné argumentačné podklady, ktoré by umožnili ústavnému súdu správnosť záverov najvyššieho súdu v danom smere kritickým spôsobom preskúmať.

42. Sťažovateľ ďalej spochybňuje dôveryhodnosť utajeného svedka, a to z pohľadu otázky, či utajený svedok naozaj urobil krátko po skutku telefonické oznámenie na tiesňovú linku. Poukazuje pritom na okolnosť, že hoci o existencii utajeného svedka mali orgány činné v trestnom konaní vedieť už v krátkom čase po spáchaní skutku (z údajného telefonátu utajeného svedka na tiesňovú linku), k vzneseniu obvinenia sťažovateľovi z obzvlášť závažného zločinu vraždy došlo až o 5 mesiacov, pričom predtým bolo trestné stíhanie vedené pre podozrenie z usmrtenia (samovraždy), resp. zabitia. Zároveň tým došlo k zavádzaniu sťažovateľa brániaceho sa s vedomím, že dôkazná situácia vo veci je úplne iná. Okrem toho, k posúdeniu dôveryhodnosti utajeného svedka bola potrebná prísna „kontrola“, resp. previerka inými dôkaznými prostriedkami navrhovanými sťažovateľom, k čomu však nedošlo (pozri body 24, 25 a 29).

43. Najvyšší súd na základe časovej analýzy uzatvára, že aj keď prvých 5 mesiacov sa prípravné konanie viedlo pre iný trestný čin, pre obzvlášť závažný zločin vraždy sa viedlo ďalších asi 8 mesiacov a po podaní obžaloby ešte asi ďalšie 2 roky. Preto sťažovateľ mal dostatok časového

priestoru na plné uplatnenie obhajoby, čo znamená, že k porušeniu jeho práva na obhajobu zásadným spôsobom ani z tohto pohľadu nedošlo (pozri bod 17). Hoci výsluch utajeného svedka bol rozhodujúcim (aj keď nie výlučným) dôkazom, zároveň existovali dostatočne vyvažujúce faktory vrátane silných procesných záruk, ktoré kompenzovali problémy spôsobené obhajobe prijatím takejto výpovede. Tieto vyvažujúce faktory (ktoré najvyšší súd konkrétne uvádza) zaistili, že konanie ako celok bolo spravodlivé (pozri bod 21).

44. Ústavný súd je tej mienky, že v miere, v akej najvyšší súd na námietky sťažovateľa reagoval, urobil tak dostatočným a presvedčivým spôsobom, pričom jeho konkrétne závery sťažovateľ nepodrobil v podanej ústavnej sťažnosti kritickému rozboru. Pokiaľ sťažovateľ naznačuje, že telefonické volanie utajeného svedka na tiesňovú linku sa v skutočnosti neodohralo, resp. došlo k nemu neskôr (nie teda celkom krátko po spáchaní skutku), ide len o jeho hypotetické úvahy založené na dlhom (päťmesačnom) časovom období medzi tvrdeným momentom telefonátu utajeného svedka na tiesňovú linku a momentom vznesenia obvinenia sťažovateľovi z obzvlášť závažného zločinu vraždy. Takéto hypotetické úvahy bez existencie ďalších dôkazov spochybňujúcich autenticitu záznamu telefonického volania utajeného svedka na tiesňovú linku nemôžu postačovať pre spochybnenie uvedeného dôkazu z pohľadu tvrdeného sťažovateľom.

45. Podľa názoru sťažovateľa za nezákonný dôkaz treba považovať zápisnicu o výsluchu svedkyne [REDAKOVANÉ] z 10. júna 2014, a to z dôvodu nátlaku na jej osobu v podobe opakovaných „poučení“ zo strany vyšetrovateľky o tom, že sa svojou výpoveďou (v prospech sťažovateľa) môže stať spoluvinníkom vraždy a hrozí jej vysoký trest. Svedkyňa opakovane trvala na tom, že otec sťažovateľa vyskočil z balkóna. Navyše, svedkyňa [REDAKOVANÉ] bola sprvoti vypočúvaná v nočných hodinách. Znalkyňa [REDAKOVANÉ] vychádzala z výsluchu svedkyne [REDAKOVANÉ], keď sa vyjadrovala k jej osobe. Pokiaľ najvyšší súd uviedol, že samotná skutočnosť vykonávania výsluchu v nočných hodinách, ale ani opakované zákonné poučenie svedka samy osebe nezákonnosť výpovede nespôsobujú, je sťažovateľ tej mienky, že poučovaciu povinnosť orgánov činných v trestnom konaní a súdu vo vzťahu k svedkom je potrebné posudzovať individuálne, čo najvyšší súd neurobil. Pritom z obsahu výpovede svedkyne [REDAKOVANÉ] vyplýva, že bola opakovane poučovaná vždy vtedy, keď vypovedala v prospech sťažovateľa (pozri body 30 a 32).

46. Najvyšší súd zdôrazňuje, že hoci uvedené námietky boli sťažovateľovi známe už v konaní pred okresným súdom, napriek tomu ich ani pred krajským súdom nenamietal, a preto tieto námietky nemožno už v dovolacom konaní úspešne použiť vzhľadom na ustanovenie § 371 ods. 4 Trestného poriadku (pozri body 13 a 14).

47. Ústavný súd konštatuje, že so zásadným argumentom najvyššieho súdu, podľa ktorého na uvedené námietky nemožno v dovolacom konaní prihliadnuť, keďže neboli sťažovateľom uplatnené najneskôr pred krajským súdom (hoci rozhodujúce okolnosti mu boli známe), sťažovateľ nijako nepolemizuje. Inými slovami, dôvodnosť tejto argumentácie nijako nenapáda, resp. nespochybňuje. Namiesto toho postupoval sťažovateľ tak, že spochybnil správnosť navyše (obiter dictum) uvedenej argumentácie najvyššieho súdu, podľa ktorej aj keby boli námietky prípustné (t. j. boli by uplatnené najneskôr pred krajským súdom), neboli by dôvodné.

48. Za daného stavu, keď sťažovateľ ani po skutkovej, ale ani po právnej stránke nespochybňuje záver najvyššieho súdu, podľa ktorého námietky neuplatnil včas (hoci rozhodujúce okolnosti mu boli známe), nemožno dospieť k inému záveru ako k záveru o zjavnej neopodstatnenosti námietok. Preto už ani nie je potrebné, aby sa ústavný súd osobitne zaoberal dôvodnosťou námietok. Ústavný súd dodáva, že svedkyňa napriek tvrdenému nátlaku vždy vypovedala v prospech sťažovateľa, a preto nie je zrejmé, aký konkrétny negatívny dopad na sťažovateľove práva by mohol takýto (zrejme neúspešný) nátlak mať.

49. Za nezákonný postup zo strany orgánov činných v trestnom konaní, ako aj súdu považuje sťažovateľ skutočnosť, že znalkyni [REDAKOVANÉ] bolo uložené vyjadriť sa k hodnovernosti výpovedí svedkýň [REDAKOVANÉ]. Došlo tým k vykonaniu nezákonného dôkazu, keďže právomoc prislúchajúca súdu (hodnotiť hodnovernosť výpovedí svedkov) bola prenesená na znalkyňu (pozri bod 31).

50. Podľa najvyššieho súdu okolnosť, že znalkyni [REDAKOVANÉ] sa na účely vypracovania znaleckého posudku zadávali otázky, na ktoré jej neprináležalo odpovedať, boli sťažovateľovi známe už v konaní pred okresným súdom, no napriek tomu ich ani pred krajským súdom nenamietal, a preto tieto námietky už nemožno v dovolacom konaní úspešne použiť vzhľadom na ustanovenie § 371 ods. 4 Trestného poriadku. Znalkyňa [REDAKOVANÉ] síce nie je oprávnená riešiť otázku, či svedok hovorí pravdu (ide o právnu otázku, ktorej riešenie prináleží súdu), avšak znalec – psychológ sa môže vyjadriť k vierohodnosti svedka vo všeobecnej rovine, teda napr. k štruktúre osobnosti, charakterovým vlastnostiam atď. (pozri body 13 a 14).

51. Ústavný súd v danej súvislosti v plnom rozsahu odkazuje na úvahy uvedené v bodoch 47 a 48. Aj v prípade tejto námietky totiž platí, že sťažovateľ nijako nepopiera neuplatnenie námietky najneskôr pred krajským súdom a reflektuje iba na obiter dictum vyslovené úvahy najvyššieho súdu, podľa ktorých aj keby bolo námietku možné v dovolacom konaní posudzovať, nebola by dôvodná.

52. Napokon ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ bez toho, aby v podanej ústavnej sťažnosti (na rozdiel od dovolania) namietal, že mu nebolo umožnené kladenie viacerých otázok utajenému svedkovi (pozri bod 27), poukazuje na argumentáciu najvyššieho súdu, zdôrazňujúcu, že sťažovateľ v doplnení dovolania konkrétne a vecne nevymedzil otázky, nepripustenie ktorých považuje za porušenie jeho práv. Uvádza pritom, že už v dovolaní avizoval, že namietané skutočnosti nie sú zachytené v zápisnici o hlavnom pojednávaní a možno ich overiť len zo zvukového záznamu (pozri bod 28).

53. Za uvedeného stavu musel ústavný súd vychádzať z toho, že námietka znemožnenia kladenia niektorých otázok utajenému svedkovi nebola v podanej ústavnej sťažnosti uplatnená.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. septembra 2021

Peter Molnár
predseda senátu